

13
IN DANIELEM PROPHETAM

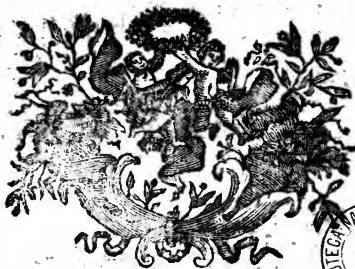
EXERCITATIO ACADEMICA

Quam Auspice, & Duce D. THOMA AQUINATE

PUBLICE EXHIBET

F. PHILIPPUS MARIA AMENTA

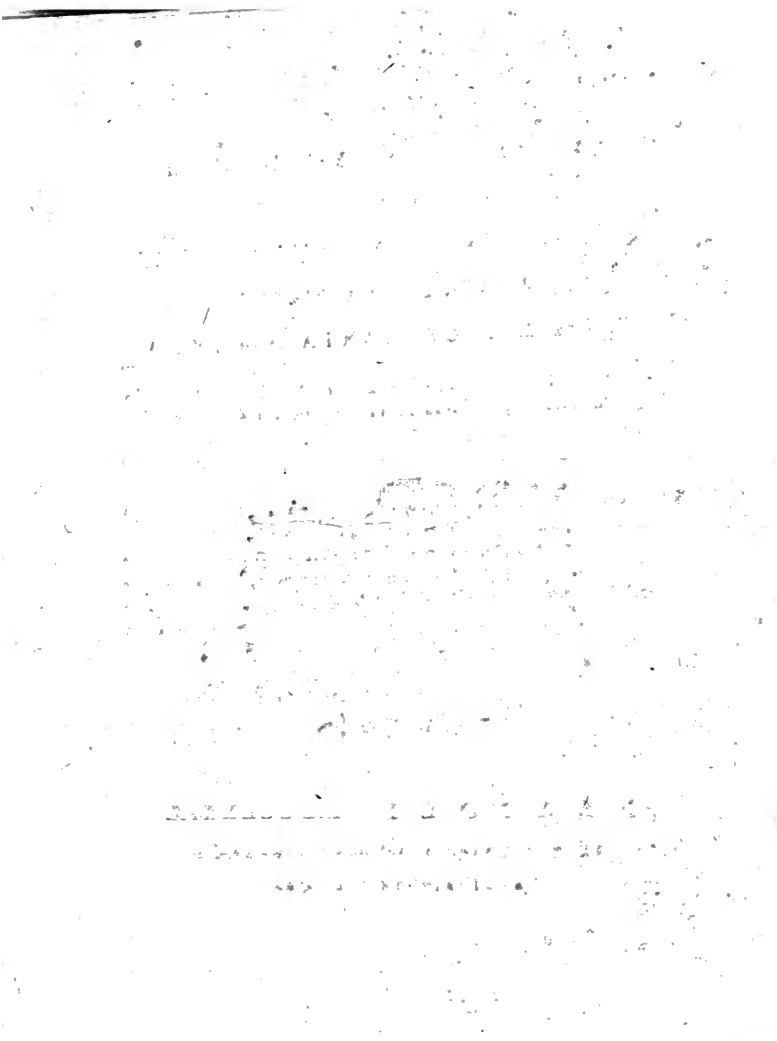
In Neapolitano Or. Præd. ejusdem D. Thomæ Collegio
Græcarum, & Hebraicarum Litterarum Auditor.

NEAPOLI MDCCLXXIX.

EX TYPOGRAPHIA MICHAELIS MORELLI

AUCTORITATE PUBLICA.

P R Æ F A T I O.

Nisi, Viri Clarissimi, tradita divinitus Littera nobis facem, ad dispellendam insitam mentis caliginem, præferentes admonerent; excusatione fortassis digna alicui videri posset impudens illa quidem, sed vetus, ac satis pervulgata nonnullarum querela: quid nempe Supremo Numini causa fuerit, ut hominem hujus Universitatis partem non ignobilem (1), magno cum discrimine, tot & externis, & domesticis hostibus, tot denique molibus molestiarum, tantisque rerum asperitatibus divenandum objiceret. Docent nimirum illa, Deum suapte natura clementissimum nullo modo homines hujusmodi acerbitatibus arumnisque subjici passurum fuisse, nisi hanc mortalem vitam, tamquam stadium quoddam, & certaminis campum statuisset, qua cum hostibus manum conferentes, nec diu, nec soli dimicantes, victoria tandem potiti, felicem sempiternamque vitam assequeremur, omni bonorum copia affluentem, malique cujuslibet expertem. Quod ni pro suorum consiliorum rationibus natura nostra regenda curandaque magis accommodum ille censuisset, quid uberrimum ipsum misericordiae bonitatisque fontem Deum impelleret, ut filios suos, præsertim pios & infantes, diris interdum calamitatibus vouari sineret? Hæc ratio nos, qua quidam neglecta in abnormes & a communi sensu alienos errores inciderunt, in eam persuasionem inducet, ut sentiamus, tan-

A 2 tum

---

(1) Operis tanti pars non vilis
Homines quatinus fortune salo.
Boeth. lib. 1. de Consolat.

cum abesse, ut mala & afflictationes humana Divinis Attributis labem ullam aspergere valeant, ut, potius, si sapiamus, certissima sint existimanda Divina sapientiæ & caritatis erga nos argumenta: quippe quæ, ut de ceteris fileamus, opportunam nobis evincenda virtutis veluti segetem præbent, abstrahantque a terrenis illecebris, atque ad Deum; ut S. Gregorius Magnus verissime ait, nos ire compellant. Eapropter non est tantopere mirandum, si Fidelium illum sibi que carissimum hominum cœtum, qui Ecclesiæ nomine signatur, & olim sub Lege veteri, & longo postea intervallo sub nova, maximis aliquando perturbationibus & conflictibus agitari ac pene obrui siverit. E quibus nil a cœbis his, quæ Ecclesia quondam sub Antiocho Epiphane passa, & circa extremam mundi clausulam sub Antichristo, cuius ille, ex Patrum sententia, typum gessit, passura est: quæ quidem Sanctissimus Propheeta Daniel extremis sui vaticinii partibus accèrat, ut fideles longe ante præmonerent, perscripsit. Itaque cum hæc eadem nobis ad manum esse hoc anno contigerit, quadam pro anniversaria nostra exercitatione ex ipso Hebraico fonte rudi nimerva delibavimus: sunt autem quæ non sequuntur.

וְשָׂר מַלְכוּת בָּרַס עָמַר לַנִּגְרִי עֶשְׂרִים וְאַחַד יוֹם

Et Princeps Regni Persarum stat contra me viginti & uno die.

ITA ad Daniele Angelus : qui cum ejus preces pro Judæorum liberatione ac reditu , simul atque ad Deum effuderat exauditas esse pronunciaffet , dilati sui adventus responſique cauſam hanc reddidit , quod nempe *Princeps Regni Persarum ei viginti & uno diebus reſtiſſet* . Pro cujus explicatione ſtatuendum eſt I. Quiſnam *Principis Regni Persarum* nomine designetur, num Princeps aliquis ex hominum , an ex Angelorum genere, ruruſque, ſi hoc alterum, utrum ex bonorum , an vero ex pravorum claſſe cenſendus ſit? Fuerunt enim nonnulli, e grege præſertim Proteſtantium, qui aſſerent hunc Principem Regni Persarum, vel Cyrum, vel Cambyſem ejus filium fuiſſe . Quæ opinio cum per ſe generatim ſpectata infirma eſt, tum præſertim quoad alterutrum eorum Regum cohzere nullo modo poteſt. Nam, ut omittam concordem SS. Patrum mentem, quæ non parum hac in re momenti habet, pugnam eam Angelorum fuiſſe, pro certo ſumentium ; quis ſibi in animum induxerit, *Terrenam* poteſtatem *Caeleſti* tamdiu, tamque acriter reſtiſſe ? Præcipue cum deinceps v. 20. *Principis Græcorum* mentio fiat , qui quidem nullus tum e gente illa , quippe olim proditurus, Princeps extabat: Atqui eodem ſenſu utrobique vocem שָׂר accipiendam eſſe, ipſe orationis textus admonebit. Deinde cui tandem fiet veroliſſime Cyrum, cujus luculentiffimum legitur I. *Eſdræ cap. I.* voluntatis adverſus Judæos , Templique Hieroſolymitani reſtaurandi teſti-

monium, a tam egregio proposito postea descivisse, atque cum Angelo Judæorum Patrono decertasse? Nam quod Calmetus asserit, „ diu hæsitasse Cyrum, antequam tan-
 „ te molis imperium Chaldæorum, juxta Dei præscriptum,
 „ everteret „; in eo vir Cl. dupliciter labitur: nam 1. hujusmodi hæsitationis nullum apud veteres vestigium apparet; 2. quia anno tertio imperii sui (quo hæc pugna contigisse traditur) Cyrus jam rerum apud Babylonios potiebatur: Cum vel ab anno primo Regni 1. *Esdra* 1. proditum sit, ipsum Judæis vasa argentea, & aurea in usum templi restitui mandasse, quæ Nabuchodonosor jamdiu inde ablata Babylonem importaverat. Ex quo manifeste consequitur, multo minus hunc *Principem Regni Persarum* Cambysem esse potuisse; cum adhuc eodem anno summæ rerum *Cyrus*, non *Cambyses* præfesset. Nequit ergo hic esse *Princeps Regni Persarum*. Sed fac Cambysem sub *Assueri*, aut *Artaxerxis*, de quibus 1. *Esdra* cap. 4., nomine delitescere (quod tamen vir eruditissimus *Scaliger* (1) non contemnendis rationibus pernegat) sub quorum regno Samaritæ accusationem contra Judæos instruxerunt; nec quod contendunt efficiunt: nam præterquamquod nota temporis aperte repugnet, si *Assuerum* *Esdra* ab *Ar-*
 ta-

---

(1) Notum est Jos. Scaligerum existimasse, *Assuerum* (1. *Esdra* cap. 4.) esse Xersem, *Artaxersem* vero esse illum, qui Μακρόχουρ cognominatus est, *Darium* deinde (cujus an. 2. Templum reedificari cæptum, & an. 6. absolutum est, 1. *Esdra* 6.) *Darium* Nothum, *Artaxersem* deniq., qui anno Regni vicesimo potestatem fecit *Nehemiæ* reficiendæ Urbis, 2. *Esdra* 2. illum fuisse, qui a vi memorandi minoris cognomentum tulit.

taxerfe cum plerique secernamus, tunc *Cambyfes* erit *Affuerus*, qui post *Cyrum* ab *Efdra* collocatur, *Artaxerfes* autem erit *Smerdes* Magus. Porro edicti de prohibendis ab Opere *Judæis* auctorem *Artaxersem* *Esdra*s facit : en ejus verba : itaque exemplum edicti *Artaxerfis Regis* lectum est ... tunc intermissum est opus *Domus Dei* in *Hierusalem*, & non fiebat usque ad annum 2. *Darii Regis Persarum*. Princeps ergo *Angelo* resistens, non foret *Cambyfes*, ut adversarii volunt, sed *Smerdes*.

Sin vero quod *Huetio* placet eundem esse *Esdra* *Affuerum* & *Artaxersem* multis affectum nominibus, atque hunc ipsum *Cambysem* fuisse, fateremur ; tunc *Samaritas* capitales *Judæorum* hostes verius, quam *Cambysem* dicendum foret, *Calumniis*, ut loquitur *Calvinus*, *impiis conatibus*, *dirisque consultationibus*, *Gabrieli* restitisse. *Aperienda* est, claritatis gratia, totius *historiæ* series, quam *Esdra*s cit. loc. descripsit. Scripserant in diebus *Artaxerfis* *epistolam accusationis* ad eum *Samaritæ Syro sermone*, dicentes : Notum sit *Regi* ; quia *Judæi venerunt in Hierusalem civitatem rebellem & pessimam*, quam ædificent extruentes muros ejus : rogant mox *Regem*, ut recenseret in libris *Historiarum Patrum suorum*, in quibus scriptum erat, quoniam *urbs illa rebellis est*, & nocens *Regibus*, & *Provinciis* ; & bella concitantur in ea ex diebus antiquis, quam ob rem, & *civitas ipsa destructa est*. Quibus *Rex* in hunc modum rescripsit : *Accusationem*, quam misistis ad nos, manifeste lecta est coram me, & a me præceptum est, & recensuerunt, inveneruntque, quoniam *civitas illa adversum Reges rebellat*, & *seditiones*, & *prælia concitantur in ea* ; nam & *Reges fortissimi fuerunt in Hierusalem*, qui & *dominati sunt omni regioni, quæ trans fluvium est*, tributum quoque, &

(VIII)

vestigal, & redditus accipiebant. Nunc ergo audite sententiam: prohibeatis viros illos, ut urbs illa non ædificetur, donec si forte a me iussum fuerit: Non ergo Artaxerxis: fuere diræ illæ calumniæ, sed Samaritarum: quare in eos dumtaxat perpetuo Esdras confert culpam: hos ait: impedivisse manus populi Judæ, & turbasse eos in ædificando, conduxisse quoque consiliatores adversus eos, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri Regis Persarum, & usque ad regnum Darii ... in principio vero regni Assueri ... & in diebus Artaxerxis scripsisse accusationem adversus habitatores Judæ & Hierusalem: lecto demum exemplo edicti Artaxerxis Regis ... abiisse festinanter in Hierusalem ad Judæos, & prohibuisse eos in brachio, & robore, tuncque intermissum opus domus Dei... usque ad annum secundum Darii. Quod si ita res se habet, planum est Adversarios id quod unice & vere Samaritanorum fuit, præpostere in *Artaxersem*; quem *Cambysem* esse vellent, conjecisse.

Maneat ergo, Angelos utrimque spiritali illo pugnæ genere; quod, ut corporis expertes substantias decet, solis argumentis & disputatione transigitur, hoc loco invicem decertasse. Sed bonine an prævi Spiritus hic pugnantibus describuntur? Equidem Angelum Danieli visum e bonorum numero fuisse, extra controversiam est. Sed Angelus qui intercesserat, princepsque Regni Persarum nuncupatus, *Origeni* (1), *S. Hieronymo* (2), nec non

---

(1) *Hom. 9. in Gen.*

(2) *Lib. 25. in Is., & alibi;*

(IX)

non *Cassiano* (1), & *Ruperto* (2) nequam Spiritus fuisse videtur. At contra sentiunt alii Patres; quorum sententiam hac non levi ratione confirmat *S. Thomas* (3): Si enim Angelus quocum *Daniel* loquebatur ad bonorum genus pertinebat, & illum item quocum pugnam ipse inierat bonum fuisse consequitur. Siquidem vel mali Angeli bono constantissime resistentis iniqua erat causa, vel justa; si iniqua, ejus cum bono certamen nec diuturnum nec efficax esse potuisset; ipsa namque causæ pravitate facili negotio ab adversario fuisset profligata: nam & cetera; quæ in Sacris literis produntur a malis cum bonis Spiritibus iniqua suscepta certamina expeditissime confecta sunt, depulsiq; a bonis improbi causa turpiter cecidere (4). Sin justa extitit causa, quæ fieri poruit ut bonus Angelus adversarium causæ æquitate fretum tamdiu acriter oppugnarit? eo præsertim quod, cum ad *Danielem* docendum post unum & viginti dies venit *Gabriel*, nondum fecerat oppugnandi finem, sed translatis ad *Michaëlem* interim suis cum eodem certandi partibus, mox post edoctum *Danielem* pugnam cum eo rursus inire paratus erat; quod postremus hujusce capitis versiculus indicat: *nunc revertar ut prælior adversus Principem Persarum.*

Sed quod istud pugnae genus, quis modus, & quam ob causam institutum? *S. Isidorus Pelusior* (5) hoc modo eam rem explicavit: cum enim, inquit, nondum bonis Angelis

---

(1) *Collat. 8. cap. 13.*

(2) *Lib. 9. de Victor. Verbi.*

(3) *2. sent. dist. 11. qu. 1. ar. 5.*

(4) *Zach. 3. Judæ ep. carb., Apoc. 12.*

(5) *Lib. 2. ep. 85.*

gelis cognita Dei voluntas esset, jure utrinque certabant, ac Judæorum quidem Patronus æquum esse censebat, Divinum de illis dimittendis Edictum exitum habere: alter ex adverso nefarios illorum mores & crimina proferebat, quibus longiorem servitutem meruerant. Sic inter ambos quidam extitit misericordiæ ac justitiæ conflictus. Cui consonat Theodoretus, ceterique Patres, præcipue S. Gregorius M. (1), cujus mentem illustravit Angelicus Doctor (2), itaque rationem contulit: cum enim Dei judicia, altissima inscrutabiliaque sint, profunditatem judiciorum ejus nulla creata mens comprehendere valet. Porro accidit interdum diversarum Nationum diversa merita reperiri, ex quorum diversitate oriatur, unam Gentem alteri subesse debere, vel ab ejus contra ditione eximi. Quod tunc Judæis contigerat: quandoquidem Danielis oratio, quantum in se erat, liberationem Populi merebatur, sed Populi Judaici scelera, itemque emolumentum quod ex Judæorum conversatione in Persas redundabat, Dei notitia per illos in hos diffusa, plane adversabantur. Cum vero unusquisque Angelus, juxta sibi demandatam curam subditorum sibi merita ad Divinæ Scientiæ examen revocabat, contrariorum meritorum relatio ab Angelis Divinam sententiam expectantibus, facta, pugna dicitur; eorumque subinde concordia est ex Divinæ illuminationis perceptione, qua quid Deus velit assequuntur. Hoc enim diversi certatim concorditerque cupiunt, quod Deum velle intelligunt, sicut Jobi 25. de Deo dicitur, *qui facit concordiam in sublimibus.*

Ex

---

(1) 7. *Moral.*

(2) 1. *p. qu. 113. art. 8.*

Ex hoc Danielis loco satis confirmatur veterum non modo Patrum, verum etiam nobilium Philosophorum opinio statuentium Angelos, ab Æthnicis Genios & Δαίμονας appellatos, non solum viritum singulos homines fovere, sed etiam Civitates & Regna Communitatesque hominum regere(*); ut vere Philo Judæus, columnis esse illos, scripserit, *similes, quæ rotas domos sustinent*. Sic Divinæ ille virtutes mundum universum & in humano genere id quod optimum, ac Deo carissimum est, fulciunt
Vers.

(*) Id enim antiquissimus ac celebris Gentilium Theologus ac Poëta Hesiodus ponit in Ἔργα ἡ Ημίραι. Cui gemina sunt, quæ ex Orphicis Carminibus refert Clemens Alexandrinus lib. Στρωμάτων:

Σὺ δὲ θεὸν πύρρῳτι παρῳσιν πολύμοχδοι
Ἄγγελοι, οἳσι μακάρι, βροτοῖσι αὖ πάντα τελεῖται.

Plato etiam non uno loco in eandem sententiam scribit, sed præsertim in Timæo, & Symposio, Angelos, quos ipse δαίμονας, & δὲος appellat, inter mortales, & immortale genus, medios constituit: quoniam in earum rerum genere, quæ ratione intelligentiaq: constant, supremum locum Deus, infimum homines tenent: inter ambos interjectos esse creatos, sed immortales spiritus; quorum officium esse ait, ut tamquam interpretes & sequestres, humanas res ad Deum, divinas ad homines transmittant. R. Moyses Majemonides quoque in libro More Nebochim l. 2. cap. 6. Angelos, quos ille Elohim appellat, id est Deos, tamquam divini consilii participes, quippe, nihil Deum facere, donec illud consideraverit in familia superiori. Familiam autem Dei Angelo vocat.

הנה עוד שלשה מלכים עומדים לפרס והרביעי יעשיר עשר גדול מכל
ובחזקתו בעשרו יעיר הכל את מלכות יון:

Ecce adhuc tres reges stantes in Perside, & quartus dirabitur opibus nimis super omnes: & cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversus regnum Græciæ.

Univerſa, quæ Daniel hoc capite vaticinatus eſt, ex coævis Scriptoribus, vel ætati illi proximis, reiſſa atque ad amuſſim impleta fuiſſe Sacri Scriptores demonſtrarunt. Quod adeo verum eſt ut Porphyrius acerrimus Chriſtianæ religionis hoſtis, cum ad hoc caput deveniſſet, nil aliud adverſus tam perſpicuam veritatem quod reponeret, habuit, niſi poſt eventum ab auctore aliquo, qui poſt tempora Antiochi Epiphaniſ vixit, fuiſſe litteris conſignata. Sed hoc ille, nulli prorſus fundamento nixus, quin & vetuſtiſſimis monumentis tum Hebræis tum Græcis repugnantibus, comminiſcens, per ſe refutatur: nam ut probe inquit S. Hieronymus *teſtimonium veritatis eſt: tanta enim dictorum fides fuit, ut propheta incredulis hominibus non videatur futura dixiſſe, ſed narraſſe præterita*. Pergamus itaque, & jam poſita Scripturæ verba explicemus. *Ecce adhuc tres Reges ſtantes* (ſive quod habet Vulgata, & eodem recidit) *ſtabunt in Perſide*; cum hoc vaticinium editum ſit anno tertio Cyri Babylone regnantis, qui poſtremus imperii ſui annus, vero ſimilius putatur: cecidit enim in bello, quod adverſus Scythas cupidine proferendi imperii, aut ultionis ſumendæ cauſa commovit: ſequitur in numerum horum trium Regum, qui venturi ab Angelo prædicuntur, Cyrum ipſum non venire. Igitur

tur hi tres Reges proculdubio erunt 1. Cambyſes Cyri filius; 2. Smerdes Magus, *Mardus* dictus Æſchylo, 3. & Darius Hyſtaſpis: hi enim poſt Cyrum invicem ſibi atque ordine ſucceſſerunt, ut ex profanis hiſtoricis, atque Æſchylo in *Perſis* conſtat. Superest ergo ut quartus ille Rex non alius ſit quam Xerſes: in hunc enim exactiſſime quadrant, quæ Angelus ei attribuit: *Dirabitur opibus nimis ſuper omnes: Cum invaluerit divitiis ſuis, concitabit omnes adverſum regnum Græciæ.* Quare excuſatione dignos non arbitramur *Sebaſtianum Muſterum*, & idorumque *Clarium*, qui quartum hunc Regem *Darium*, non *Xerſem* cenſuerunt. Fatemur quidem ingenue & *Darium* quoque opibus invaluiſſe, bellumque intuliſſe Græciæ; nam & Æſchylus mox laudatus, hæc de Dario cecinit.

Μόλις γὰρ Πάρος κτίσας ἴδας ἀδελφεῖν.
Ὅσον οὐ Δαρειὸς ἦνεν ἐκ ἀδελφῶν τῶν.

At & Regum ſeries jam indicata, & opulencia Xerſis præ *Dario*, ejusque immenſi in Græciam conatus, opinio- nem ipſorum vehementer infirmant: ſatis enim erit leviter percurrere, quæ veteres Scriptores de copiis Xerſis adverſus regnum Græciæ comparatis ſcripſerunt: ex his unum præcipuum ſeligemus Herodotum, qui admodum proximus ætati Xerſis vixit. Hic namque *Lib. 7.*, Xerſes, inquit ita copias ſuas contraxit, ut omnem continentis locum, „ ſcrutaretur, ſiquidem a debellata Ægypto per totum „ quadriennium comparavit exercitum atque ejus appa- „ ratum, & quinto anno ineunte movit cum ingenti „ copiarum manu; nam omnium, quos novimus, exer- „ cituum hic multo maximus extitit, adeo ut ad eum „ nihil fuiſſe videatur, aut ille *Darianus*, qui adverſus „ Scy-

„ Scythas ductus est, aut ille Scythicus, qui Cimmericos
 „ insequens Medicam regionem invasit, aut ille ut fa-
 „ ma fert Atridæ adversus Ilium &c. neque illi omnes
 „ exercitus, neque alii iis adiecti cum uno hoc com-
 „ parari merentur &c.

Quantus vero fuerit tantarum copiarum numerus,
 assequi supputando conatur ibidem Herodotus ipse *cap. 108.*
 „ Classis ejus, quemadmodum ego supputando invenio,
 „ mille ducentarum septem navium ex Asia, in quibus
 „ a principio e singulis nationibus erant millia ducenta,
 „ & quadraginta unum, ducentos supputando viros in
 „ singulis, & præter indigenas propugnatores addendo
 „ Persarum, Medorumque ac Sacorum triceños Epiba-
 „ tas. Reliquos autem exercitus hic constabat ex tri-
 „ ginta sex millibus ducentisque ac decem. Adiciam
 „ huic, & superiori numero eos, qui sunt ex biremi-
 „ bus, in quibus singulis plures fecerim octoginta po-
 „ tius, quam pauciores viros, quarum navium summa
 „ trium millium fuit: ita in eis fuerunt virorum vi-
 „ ginti quatuor myriades, idest ducenta, & quadragin-
 „ ta millia. Hæc igitur erat Classis ex Asia unius,
 „ & quinquaginta myriadum in universum & præterea
 „ septem millia sexcenti decem. Peditatus vero fuit
 „ deciessepties centenamillia, equitatus octoginta mil-
 „ lia, quibus Arabes addo, qui camelos, & Pa-
 „ nos qui currus agitabant, quæ facio viginti millia,
 „ quæ copię classiariæ, & terrestres in summam reda-
 „ ctæ fiunt ter, & vices centena, & præterea decem,
 „ & septem millia sexcenti, & decem. Has copias ex
 „ Asia ipsa fuisse contractas jam dictum est, præter ser-
 „ vitia, quæ sequebantur, & eos, qui in frumentariis
 „ vehebantur. Huic enumerato exercitui adijciendus est
 „ illæ

„ ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ii Græci, qui sunt e Thracia ex insulis Thraciæ objacentibus attulerunt naves centum viginti, quarum viri sunt triginta quatuor millia. Terrestris copias attulerunt Thraces, & Pætones, & Heordi, & Bottiæi, & genus Chaldaicum, & Brigi, & Pieres, & Macedones, & Pærebi, & Enienses, & Dolopes, & Magnates, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor trecenta millia hominum fuisse, quæ myriades illis Asiaticis adjectæ sunt in summa ducentæ sexagintaquatuor, & præterea sexcenti, & decem. Hoc tanto pugnatorum numero non pauciora, sed plura fuisse arbitror, quæ hos comitabantur, servitia, & eos qui in frumentariis navigiis, & in aliis navibus una cum militaribus viris vehebantur, quos neque plures, neque pauciores facio, sed totidem: Ita æquati numero pugnatorum explebunt totidem myriades; fientque quingentæ & octo myriades, & tria millia ducenti, & viginti viri quos ~~Xerxes Darii filius~~ duxit ad Sepiadem, & usque ad Thermopylas. Hic universus copiarum Xerxis numerus; nam mulierum pudentium, & pellicum, & Eunuchorum numerum nemo pro comperto queat dicere, at ne impedimentorum quidem, aliorumque jumentorum sarcinariorum, neque canum Indicorum exercitum comitantium præ multitudine quisquam inire numerum potest, quo minus miror proditum esse fluenta quædam non suppeditavisse: magis miror, unde tot myriadibus cibaria suppetierint: “ Hactenus Herodotus. Cujus sola simplexque narratio in eam nos sententiam inducet, ut non alium quam *Xersem*, IV. illum Persarum Regem a Daniele prædictum intelligamus.

Verf.

((XVI))

Verf. 4.

ועמד מלך גבור ומשל ממשל רב ועשה כרצונו: וזכמו חשב
מלכותו ותחץ לארבע רוחות השמים

Surget vero rex fortis, & dominabitur potestate multa, & faciet quod placuerit ei. Et cum steterit, contretur regnum ejus, & dividetur in quatuor ventos celi, sed non &c.

Græciæ mox memoratæ occasione ad primum Græcorum Imperatorem transit, qui fane est Alexander Macedo, de quo semel & iterum supra, modo sub *Pardi* quatuor instructi capitibus, modo sub *Hirci caprarum* emblemate, cujus insigniori cornu fracto, quatuor exinde orta sunt cornua. Hic namque eversum Persarum imperium in Dario Codomanno ad Græcos transtulit. Sed *cum steterit, contretur regnum ejus*: vix enim sexennium amplissimæ dominationis explevit, morte violenta repentinaque sublatus e vivis. *Et dividetur in quatuor ventos celi*, id est in quatuor oppositas celi plagas, Orientem, occasum, Septentrionem, & Austrum, seu, quod aliis placet, in quatuor præcipuos Alexandri Magni duces. *Sed non in posteros ejus*: Liberum siquidem Alexandri cognatorumque ejus nulli regnum occuparunt, dolo Cassandri interempti. Sequitur: *lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos, exceptis his*; seu ut habet fons hebraicus: ולאחרים מלבד אלה: id est *etiam aliis præter istos*; enimvero etiam alii minores Duces, ut liquet ex *Arriano*, *Jussino*, aliisque, imperii illius partes sibi vindicarunt, ut Eumenes, Philotas, Antigonus, Cassander, Leonnatus, Lyfimachus, & alii.

Verf.

(XVII)

Verf. 4.

ויוחזק מלך חפגב ומן שריו ויוחזק עליו

*Et confortabitur rex Austri : Et de principibus ejus
præualebit super eum.*

Ex successoribus Alexandri Magni illos tantum attigit Angelus , qui Judæos quadantenus respiciebant , seu quorum per hos gerendorum particeps bellorum futura erat , inter Ægyptum ac Syriam media , Judæa : quia enim Syria Aquilonaris erat Judææ , Ægyptus ad Austrum posita , Rex Egypti hic vocatur *Rex Austri* , sicut & Syriæ Rex *Aquilonis* . Dum igitur Scriptura asserat *confortabitur rex Austri* , id intelligitur de primo Egypti Rege Ptolomæo Lagi F. , insigni Alexandri Duce . Quantæ autem opes fuerint Ptolomæi hujus , quotque Regiones Egypto adjecerit , constat ex Idyllio 17. Theocriti , qui filii ejus Philadelphi , cujus ætate vixit , laudes contexit . Sed & S. Hieronymus ex antiquis scriptoribus memoriæ prodidit , virum eum fortissimum ditissimum-
„ que fuisse , & tantæ potentia , ut Pyrrhum Regem Epi-
„ rotarum expulsus restitueret in regnum , Cyprumque
„ obtinuerit , & Phœnicen , & devicto Demetrio filio
„ Antigoni , Seleuco regni sui partem , quæ ab Anti-
„ gono fuerat ablata , restituerit : Cariam quoque obti-
„ neret , & multas insulas , urbesque , & regiones .

Et de principibus ejus præualebit super eum . Qui-
dam hoc accipiunt de Ptolomæo Philadelpho Lagi-
dæ filio : nonnulli autem de Antiocho *Divo* filio Antio-
chi *Soteris* , Seleucique Nicanoris nepote . Sed atlerutra
opinio ægre defendi potest . Non prior illa , nam Pto-
lomæus Philadelphus paterna ditione contentus fuit , nul-

lamque ad eam attulit accessionem . Quare ipsi aptari nequit *et praevalerebunt super eum*, scilicet Ptolomæum Lagi parentem suum . Fuit quidem Princeps nimis additus luxui, ingenio mitis, & si quis alius, humanioribus, ut scribunt *Philarchus*, & *Vitruvius*, disciplinis deditus, „ studio Bibliothecarum, eorumque, quibus aut vetustas; aut curiositas aliqua ad famam patrocinebatur, „ ut *Tertullianus* ait, accensus “. At a cupidine amplificandi paterni Regni admodum alienus . Quomodo ergo praevaluit supra Ptolomæum Lagi patrem suum, cujus magnas opes mox innuimus? Nec minus falsa est altera opinio de Antiocho Divo . Nam *et ejus* hoc loco vel ad Alexandrum referri poterit, qui proxime præcessit, vel ad Ptolomæum Lagi. Porro Antiochus iste nec de Ducibus Magni Alexandri fuit, nec originem ex Lagida nactus erat .

Igitur *et ejus* ad Alexandrum Magnum, cujus versiculo superiori mentio est, referri debet, quasi ad unum de Principibus, seu Ducibus Alexandri nempe *Seleucum*, qui sane fuit auctor Regni Seleucidarum in Syria, quemadmodum Ptolomæus Ægyptiacæ Monarchiæ fuit institutor . Nec hujus loquendi modi in Sacris Litteris exempla desunt : nam 4. Reg. 1. v. 5. legitur וישבו המלכים אליו, *et reversi sunt nuntii ad eum*; ubi *et eum* non refertur ad *Eliam*, qui proxime præcessit, sed ad Ochoziam, de quo v. 2.; ut recte reddidit vulgatus : *reversique sunt nuntii ad Ochoziam*. Atque ne longius exempla petamus hoc ipso in cap. v. 7. 8. 9. 10., de quodam Austri Rege verba faciens Angelus, inquit : *et veniet cum exercitu . . . ipse praevalerebunt adversus Regem Aquilonis, et intrabit in Regnum Rex Austri, et revertetur in terram suam : Filii autem ejus provocabuntur et c.* Si in ipsa structura verborum

rum hæreas, filios Regis Aufri provocatum iri nimirum intelliges; sed de filiis Regis Aquilonis prædicta esse, non omnium ferme interpretum consensus solum, sed res ipsa, humanæque historiæ fides confirmat. Præcelluisse autem Seleucum Nicanorem, qui Syriæ fundavit imperium Ptolomæo Lagi F., videtur in veteri historia testatissimum: eum enim post Alexandrum, maximum Regem fuisse, animo maxime regio præditum, maximæque post illum terræ portioni imperasse tradit Arrianus *L. 7. de rebus Alexandri*. Plutarchus vero in *vita Demetrii* scribit, Seleucum primum Antigoni opera in Babyloniam regnum deductum, deinde suo studio viribus auctis eo potentiam ascendisse, ut jam minaretur locis Indiæ propinquis, & ad ea regna, quæ circa Caucasum sunt, animum converteret: omnia demum a mari Indico usque ad Syriæ littora suo imperio complexum esse. Postremis Plutarchi verbis, quibus gemina tradunt vetustiores alii, immensum pene designari Seleuci Nicanoris regnum intelligunt geographiæ periti, magisque impellimur ut sentiamus de eo prædictum ab Angelo, *multam fore dominationem ejus & Ptolomæi Lagi Regno ampliorem*.

Verf. 6.

ולקץ שנים יחברו וברת מלך חננב תבא אל מלך הצפון לעשות
משרים

Et post finem annorum fœderabuntur: filiaque Regis Aufri veniet &c.

Subdit Angelus quæ post mortem Seleuci Nicanoris, & Ptolomæi Lagi accidere. *Post finem*, inquit, *annorum*
B 2 fæ-

federabuntur reges scilicet Austri, & Aquilonis. Nempe cum Antiochus cognomento *Divus*, Seleuci Nicanoris ex filio nepos, totis Asiæ & Orientis viribus Ptolomæum Philadelphum impetisset; hic (testibus *Pausania*, & *Ju-
stino*) ubi se viribus imparem sensit, foedere maluit, quam prælio rem componere, filiamque suam Berenicem Syriæ & Asiæ regi Antiocho in matrimonium dedit, eam deducens Pelusium usque, quod refert *Appianus*, tradita immensa auri & argenti vi dotis nomine, unde ^{ἐπιπρόσωπον} dicta. Hic itaque est sensus illorum verborum: *Filiæque regis Austri veniet ad regem Aquilonis facere amicitias*, pro quo hebræus habet *ad faciendas reſtitu-
tiones*, idest foedera, ut apte *Grotius* interpretatur; quare, & *Theodorio* Græce vertit *συνθήκας*, idest pacta.

Sed ut fluxa est & instabilis humanarum rerum conditio, juncta Austri inter & Aquilonis Reges nova hac affinitate amicitia non diu constitit, fueruntque nuptiæ hæc tum Antiocho Divo, tum Berenice, & quem ex Antiocho susceperat filio, iisque omnibus, quibus comitata ad nuptias venerat, exitiales. Et hoc est, quod Angelus vaticinatur illis verbis, *Et non obtrinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen ejus & traderetur ipsa, & qui adduxerunt eam, adolescentes ejus, & qui confortabant eam in temporibus*. Constat enim ex scriptoribus supra laudatis, quod etsi Antiochus primo Berenicem consortem regni habere se diceret, Laodice priore conjugæ in concubinæ locum habita, deinceps vero amore victus, Laodicem cum liberis suis reduxit in Regiam, quæ metuens ambiguum viri animum, ne Berenicem reduceret, eum per ministros veneno e medio sustulit. Hoc facto Laodice dissimulandi sceleris gratia
Ar-

Artémonem quemdam Antiocho perfimilem in lectulo velut Regem ipsum ægrum collocavit, quoad arbitratu ejus successor Regni ordinaretur; atque ita Syriæ Regnum obtinuit Laodice una cum Antiochi maximo natu Filio Seleuco, qui a victoriis, quas tamen nullas habuit, dictus est Callinicus; ut ex *Polybio*, *Valerio Max.*, *Plinio*, & *Solino* memorat *Ufferius* in Annalibus. Quare Berenice non obtinuit fortitudinem brachii, seu regio honore & auctoritate diu usa non fuit; nec stabit semen ejus, quia nequitiam filio, quem in spem Regni pepererat, Regnum fuit delatum. Sed his non se continuit ferox Laodices animus; nam, ut ex *Justino*, *Valerio M.*, & *Polyano* constat, Laodice sublato marito Antiocho, filioque suo Seleuco ad Syriæ thronum eveſto, Berenicem cum filio, *Icadiōni*, & *Cenao* Antiochiæ principibus occidendam tradidit: quæ cum ad se interficiendam miſſos didiciſſet, Daphne ſe clauſit, ubi cum obſideri eam cum parvulo filio nuntiatum Aſiæ civitatibus eſſet, recordatione paternæ majorumque ejus dignitatis, caſum tam indignæ fortunæ miſerantes, auxilia ei omnes miſere. Sed ante adventum auxiliorum inſidiis Laodices interceptus eſt pueri, iique qui puerum interfecerant, dolo quoque Berenicem adorti jugularunt, hiſ qui circa eam erant deſenſionem parantibus gladio caſis. Animadvertendum vero hoc loco eſt hebræam vocem ילד, quam vulgatus *adolescentes ejus* reddit verti commodius poſſe, ſi ſcribes Patach ſub jod, *ſilius ejus*, ut ſenſus ſit: tradetur ipſa in manus hoſtium, & qui eam comitati fuerant ex Egypto, & ſilius ejus; & qui confortabant eam in temporibus, id eſt quicumque eo tempore ejus partes ſecuti fuerint.

Vers. 7. 8.

ועמד מנצח שרשיה בנו ויבא אל החיל ויבא במעוז מלך הצבון
ונגם אלהיהם עם נמכיחם עם כלי חמרתם בסף וחזק בשבי יבא
מצרים

Et stabit de germine radicum ejus loco ejus : & veniet cum exercitu , & ingreditur provinciam regis Aquilonis &c.

Nimirum ex Ptolomæo Philadelpho, unde orta Berenice, existet *Ptolomæus Evergetes*, qui Regnum paternum obtinebit ; hic *veniet cum exercitu* in Syriam propter casum Berenices , & iram , quam ex ea re animo conceperat : & *abuteretur eis* , & *obstinebit* ; nam ut ex laudatis auctoribus refert Usserius “ *Evergetes Syriam* „ ingressus Laodicea interfecit, & Babylonem usque per- „ venit , Cœle-Syriam cum Seleucia occupans, Syriam „ quoque , & Ciliciam superioresque partes trans Eu- „ phratem , & propemodum universam Asiam , & qui- „ dem sine bello ac pugna a Taurò usque ad Indiam „ omnia subigens „ In qua quidem expeditione maximam prædam impune congeret ad XL millia talentorum argenti ; necnon vasa simul & simulacra duo millia quingenta ; ut ex historiis refert S. Hieron. . Hacce occasione Ptolomæus *Evergetes* , i. benefactor, Aegyptiis dictus ; quod reduxerit simulacra , quæ vel Cambyfes olim ex Aegypto in Persidem asportaverat, vel Artaxerxes Ochus , qui teste *Aeliano* Aegyptum nova molientem occupavit , Aegyptiorum sacra derisit proculcavitque ; ut etiam priscum Adulitanum monumentum a Leone Allatio ann: 1631. Romæ editum , confirmat his verbis : *Sacris etiam (Evergetes) quæ ab Egypto Persæ abstulerant , receptis , ac cum reliqua gaza congesta in Egyptum relatis , exercitum , ducta fossa , fluminibusque*
cor-

(XXIII)

corruatis deduxit. Tum universa *Evergetem* Syria potitum Hierosolymam venisse, ibique Deo obtulisse Sacrificia Eucharistica multa, ac dona dicasse victoria digna scribit *Iosephus lib. 2. contra Appionem*.

Verf. 10.

זבנו יתגרו ואספו חמוץ חילים רבים יבא בוא &c.

Filii autem ejus provocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum &c.

Post fugam enim Seleuci *Callinici*, duo filii ejus, quibus nomina *Seleucus Ceraunus*, & *Antiochus magnus* irritati facto illo Ptolomæi Evergetæ, ob ulciscendam parentis injuriam, exercitu maximo coacto arma corripiunt adversus Regem Austri, qui tunc *Ptolomeus cognomento Philopator* erat. Cum autem Seleucus major natus, dolo Nicanoris & Apaturii interemptus fuisset; exercitus *Antiochum fratrem ejus*, qui tunc Babylone degebat, in regnum excivit. Et idcirco cum antea dixisset Angelus numero multitudinis filios Regis Syria provocatos congregasse immensam exercituum vim, subdit singulari numero, & *veniet properans*, & *inundans*, & *concitabitur*, & *egredietur*, & *exultabitur cor ejus*; quia scilicet solus Antiochus Magnus adversum Duces Philopatoris decertavit, ac Judæam, & Cœle-Syriam, prodente eam Theodoto Philopatoris Toparcha, obtinuit: quo felici successu elatus Antiochus, in tantam venit audaciam, contempta Philopatoris luxuria, ut ultro Ægyptiis bellum inferret.

(XXIV)

Verf. 11.

ויהסרמר מלך הנגב ויצא &c.

Et provocatus rex Austri egredietur, & pugnabit adversus Regem Aquilonis, & præparabis multitudinem nimiam &c.

Hic Angelus prælagisse aperte videtur celebre prælium Philopatoris cum Antiocho ad Raphiam commissum, cujus meminit præter *Polybium, Strabo & Scriptor 3. Mach.* Philopator enim tantis damnis excitus maximum contraxit exercitum, videlicet peditum septuaginta, equitum quinque millium, Elephantis septuaginta tribus, navibus tectis triginta, onerariis quadringentis: & reipsa opera præsertim Arsinoes, quam Polybius Laodicem appellat, Antiochi Magni exercitum fudit, innumeros captivos fecit. Sed *non prævalebit*, subdit Angelus, quia luxui totum sese immergens, obscœnis amoribus vacans, omni metu abjecto cogitationes belli deponet, qua de causa Antiochus Magnus majorem comparabit exercitum, Ægyptique Regnum invadet; cum jam Philopatore defuncto, filius ejus *Ptolomæus Epiphanes* admodum puer regnum obtinebit. Igitur Antiochus Magnus spe Ægypti potiundæ illectus, juncta cum Philippo Macedonum Rege societate maximis copiis invadet Ægyptum, urbesque munitissimas capiet, ut ex Josepho, Appiano, & Livio constat.

Verf. 21. 22. 23.

ועמר על כנו נבזר, ולא נחננו עליו חור מלכות ובה בשלוח והחזיק מלכות בחלקלקור: חרעות השטף ישטבו מלפניו ושלל ברו וגם נגיד ברית: וזמן התחבורה אליו יעשרה מרמה ועלה ועצם במעט נה
Et stabit in loco ejus despectus, & non tribuetur ei honor regius: & veniet clam, & obtinebis regnum in fraudulentia, &c. &c. &c.

Veteres ecclesiæ Patres, in his *S. Hieronymus*, quæcum-

cumque ab hoc vicesimo primo versiculo usque ad finem capitis prædicuntur, in Antichristum aptarunt; sed non defuere alii, qui hæc eadem, adhibitis veterum historiis, de Antiocho Epiphane vaticinata esse affirmarunt. Sed quid verat, utramque conciliaturi opinionem, ut juxta S. Scripturæ morem de ambobus hic agi intelligamus? Quod ne cui parum in sacris litteris versato mirum videatur, nonnulla dabo ex sacris litteris exempla. Primum quidem ex *psal.* 71. qui prænotatur *Salomonis*, omniānamque quæ in eo dicuntur, aut vix, aut nullo modo Salomoni adscribi poterunt. Neque *permanisit*, ut habet *Vulgatus cum Sole, & ante Lunam in generationem & generationem*; neque *dominatus est a mari usque ad mare, & a flumine usque ad terminos Orbis terrarum*; nec omnes gentes *servierunt ei*. Item neque *ante Solem permanisit nomen ejus*; neque *in ipso benedictæ sunt omnes tribus terræ*; nec omnes gentes *magnificaverunt eum*. Ex parte enim, & quasi in umbra, vel imagine veritatis hæc in Salomone præmissa fuerunt, ut in Domino Salvatore perfectius complerentur: Eadem ratione illud *Oseæ cap. 11. v. 1.* de populo Judaico dictum: *En Ægypto vocavi filium meum*, de Christo ab Ægypto vocato *Matth. cap. 2. v. 15.* interpretatur. *Isaias* pariter & *cap. 7. & 8.* e puerulo sibi tunc temporis genito, occasionem arripit de sublimi atque admirando altero puero *Emmanuele* latius vaticinandi, & *cap. 49. 54. & 60.* cum de populi Israel ex Babylo-nica servitute liberatione vaticinaretur, de omnium gentium e diaboli tyrannide redemptione Ecclesiæque Evangelicæ constitutione multa prædicit. Quin etiam Christus ipse cum apud *Matth. 24. v. 2.* de templi Hierosolymitani fato interrogatus ab Apostolis, de fine mundi sermonem faciendi sibi viam sternit, quia ille templi occasus, fi-

finem mundi significabat . His præmissis , operam dabimus ut Angelum de utroque locutum fuisse ostendamus . Ut de Antiocho primum pleraque intelligantur multa persuadent ; Primum ipsa historiæ , & narrationis series : egerat enim de *Seleuco Philopatore* , cui in Syria successit *Antiochus* , ipsa itaque rerum consequentia , ut de ipso Epiphane ageretur postulabat . Deinde quod cum Angelo propositum fuerit , ea prænunciare , quæ ad res Judæorum pertinere viderentur , simile veri non est , Antiochum , qui maxime omnium res Judæorum afflixit , præteruisse . Insuper , quod re quidem ipsa , quæ Angelus hic vaticinatus est ejusdem Antiochi tempore evenerint atque in ipso perfecta fuerint , sicut ad manum extant nitida vel e Mach. Libris , vel e profanis historicis testimonia . Versiculo enim 21: Danieli Angelus ait : *Et stabit in loco ejus despectus , & non tribuetur ei honor regius : & veniet clam , & obtinebit regnum in fraudulentia* . Itaque legimus apud Sacros , profanosque historicos *Antiochum* memoratum , *Magni Antiochi* filium , & *Seleuci Philopatoris* juniorem fratrem ; cum Romæ ob fœdus aliquod Romanos inter & Patrem ejus in bello initum , obses teneretur , absque ulla regnandi spe , unde *despectus* dicitur , audita fratris ejus Philopatoris nece furtim Syriam appetiisse ; quapropter *clam veniet* , hebraice *traquille* , quod idem fere sonare videtur , ac secreto , vel furtim , ut Angelus inquit . Cumque Syriæ Regnum *Attalo* & *Eumene* Asiæ Regibus eum adiuvantibus invasisset , ei , ab his qui *Ptolomæo* in Syria favebant regius honor non dabatur ; unde *& non tribuetur ei honor regius* ; at postea clementiæ simulatione populum illiciens regnum obtinuit excluso legitimo regni hærede *Demetrio* , qui erat ei ex fratre nepos , simulans quoque

tu-

tutorem pupilli nepotis sui Demetrii se velle agere. Hinc Demetrii inter & Antiochi posteros perpetua fuerunt bella pro eo Regno per ducentos annos alio alium vicissim escludente, & pro eo regnante; hinc *¶ obtrinebit regnum in fraudulentia*, hebraice *in blanditiis*. Ita apud Appianum Syriac. pag. 116. & deinceps, apud Diodorum siculum in except. Polybium lib. 26. & Mac. lib. 1., *¶* 2. & deinceps.

Verf. 22. *Hæc Angelus itidem habet: Est brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius, ¶ conterentur: insuper ¶ dux fæderis.* Antiochus enim vires (quæ in Scripturis brachia multoties nuncupantur) eorum, qui pro legitimo regni successore adversus eum decertabant, expugnavit; unde, & *Brachia pugnantis*; hoc est legitimi hæredis Seleuci *expugnabuntur a facie ejus*: Hebraice paulo aliter legimus: *¶ brachia inundatione inundabuntur a faciebus ejus*, auxiliorumque Seleuci, quæ tamquam rivuli undique fluent, ab Antiocho veluti a majori quodam flumine obruentur. Regno potitus Antiochus *Oniam* summi Sacerdotis honore Jasonis fratris ambitione privavit, ut lib. Mac. 2. cap. 4. v. 9. *¶* 10. diferte legimus. Hinc dicitur. *Insuper ¶ dux fæderis*: erat enim Onias fæderis, hoc est veteris testamenti dux; ita Theodoretus in Dan.; alii vero inter quos S. Hieronymus, ducem fæderis Judam Machabæum, quem fraudibus superavit Antiochus; alii Ptolomæum Philometorem, Cleopatraz Antiochi sororis filium; alii Heliodorum Seleuci interfectorem esse volunt, quos omnes ab Antiocho sive dolis, sive armis contritos fuisse legimus apud laudatos historicos, quos laudat Grotius in Dan.: quod quidem satis esse videtur, ut vaticinium hoc in eo perfectum fuisse dicatur, sive unus sit, sive alter fuisse putetur.

Verf.

Vers. 23. *Et post amicitias cum eo faciet dolum : & ascendet, & superabit in modico populo.* Hebraice fecus aliquantulum legimus. Hoc est. *Et ab associando se ad eum faciet dolum.* & ascendet, & roborabit se in modico : cum enim Antiochus, theposque ejus Philometor Ægypti rex bellum Pelusium inter & Montem Casium commisissent, Ptolomæi Philometoris Duces Antiochi fraude victi fuerunt. Porro Antiochus puero nepoti parcens, ac amicitias simulans Memphim ascendit, & ex more Ægypti regni administrationem accipiens, puerique rebus se providere dicens cum modico populo omnem sibi subjugavit Ægyptum. Ita ex lib. 1. Mac. cap. 1. v. 19. Ita Porphyrius ex Callinico Sutorio apud Hieronymum in Dan. Hinc Antiochus abundantes atque uberrimas ingressus est civitates, fecitque quæ non fecerunt patres ejus, & patres patrum illius, ut vers. sequenti dicitur; nullus enim regum Syriæ ita vastavit Ægyptum, & omnes ejus divitias dissipavit, veluti Antiochum Nobilem vastasse legimus, atque omnes divitias dissipasse Ægypti, largiendo in milites suos, & Attalum, Eumenemque Asiæ reges, ut ex Lib. Mac. 1. cap. 3. v. 30. unde μεγαλόθυρος ὁ φιλόδοξος, hoc est magnanimus, & largitor aliquando dictus. Et tam callidus fuit ut prudentes cogitationes eorum, qui pueri Ptolomæi Duces erant sua subverteret fraude, unde & contra firmissimas cogitationes inibit, Angelus ait, & hoc usque ad tempus, expectavit enim opportunum tempus. Unde Theodotion ait : ὁ ἐπὶ Αἴγυπτον λογίζεται λογισμὸς αὐτοῦ εἰς καιρὸν, idest & contra Ægyptum cogitabit cogitationes usque ad tempus, quæ lectio ut Calmetus advertit, optimam hanc reddit sententiam : in urbes munitissimas expeditiones molietur; id autem non ultra certum tempus. Antiochus enim Ptolomæi Duces ad bellum provocaverat multis au-
niliis

niliis & fortibus nimis, qui non potuerunt fraudulentis Antiochi consiliis resistere.

Verſ. 27. *Duorum quoque regum cor erit ut maleſciat*, hebraice *ad malignandum*, & *ad menſam unam mendacium loquentur*, & *non proficient* hebr., & *non proſperabitur*. Nam Antiochus, Philometorque Egypti rex convivium inter ſe cum inirent, vel amicitiae ſpecie ſiſte cum convenirent, ut nonnulli pro convivio interpretantur, dolos adinvicem machinati ſunt, neuter vero profecit, quia ſinis utriuſq. regis regni *adhuc* differebatur *in aliud tempus* a Deo praſtitutum; neque enim *Philometor Antiochum* circumvenire potuit, mente veluti contrectaverat, neque Antiochus Aegypti regnum diu obtinere potuit; a Ptolomæi enim militibus ejeſtus eſt. Unde reverſus in Judæam adverſus *reſtamentum ſanctum* templum expoliavit & *in terram ſuam reverſus eſt*. Biennio autem interpoſito exercitum ruſum adverſus Ptolomæum congregans, *ad Auſtrum venit*: id eſt contra Aegypti Regem *Philometorem*, qui regno pulſus ab ~~Antiocho~~ ~~ad minorem~~ fratrem Alexandriam confugit, participatoque, poſt multas reſultationes cum eo regno, Romam ambo legatos mittunt, auxilium petunt, fidem ſocietatis implorant. Fratrum preces movere Senatū, unde legatus mittitur *P. Popilius Lenas*, qui familiaris Antiocho fuerat olim; Alexandriam cum ingenti claſſe adveſtus Popilius, nomine S. P. Q. Romani Antiochum ſtātem in litore cum inveniſſet, & ſenatuſconſultum ei ſignificaffet, quo ab amicis populi Romani recedere jubebatur, & ſuo imperio eſſe contentus, videns ipſum cunctari conſultationem ad amicos referre, virga quam forte manu tenebat, circulum in arena circum Antiochum de-

describens , ipsi vafre tergiversanti inquit : Senatum & populum Romanum præcipere , ut *isto in loco respondeas quid consilii geras ; an pacem ; an bellum cupias* . Quibus dictis ille perterritus ait : *Si hoc placet Romanis Ægypto excedendum est* : unde novissima hæc expeditio non fuit priori similis . Excessit quidem extemplo cum omni exercitu suo , sed ut probro ac dolore , sic & ira plenus ; quam cum in Ægyptios hac vice non posse effundere , effudit in Judæos , *suspiciens deserturos illos societatem* , ut dicitur *lib. Mac. 2. cap. 5. v. 11.* . Ita ex Græca & Romana historia , ex libris quoque Mac. Ex quibus luculenter colligitur , omnia ad verficulum usque 30. , imo ad finem usque voluminis Antiochum Nobilem perspicue respicere .

Accedit tandem prophetiæ hujus , & ejus , quæ de ipso Antiocho capite 8. posita est similitudo . Illic *vers. 9.* vocavit illum Daniel *cornu parvum* : hic eum Angelus *despectum* vocat . Illic *vers. 10. & 11.* Daniel dicit eum sese *contra templum* , & *contra Deum* ipsum extulisse : hic Angelus inquit : *& cor ejus adversus testamentum Sanctum* .

Multa etiam de Antichristo ut interpretemur cogunt , quod quæ sub finem capitis dicuntur , Antichristo magis coaptari possunt : ut præcipue verficulis postremis , ex quibus duos selegimus 44. & ultimum ; in quibus Angelus : *Et fama turbabit eum ab Oriente , & ab Aquilone : Et veniet in multitudine magna , ut conterat , & interficiat plurimos . Et figet tabernaculum suum Apadno inter duos maria , super montem inclytum & sanctum : & veniet usque ad summitatem ejus , & nemo auxiliabitur ei* . Quæ verba omnia adamussim in Antichristum quadrare veteres

res ecclesiæ Magistri diserte adnotant; ita referente S. Hieronymo „ . Nostri autem extremum hujus visionis capitulum super Antichristo sic exponunt , quod pugnans „ contra Ægyptios Libyasque ac Æthiopas , & tria cornua de decem cornibus conterens , auditurus sit de Aquilonis , & de Orientis partibus , adversum se bella „ confurgere , quod veniens cum magna multitudine , ut „ conterat & interficiat plurimos , figat tabernaculum „ suum Apadno juxta Nicopolim , quæ prius Emmaus vocabatur , ubi incipiunt Judææ Provinciæ montana „ confurgere . Denique inde se erigens usque ad montem „ Oliveti , Hierosolymorum regio ascenditur , & hoc esse „ quod nunc Scriptura dicit: Et cum fixerit tabernaculum „ suum in montanæ provinciæ radicibus inter duo „ maria : mare videlicet , quod nunc appellatur mortuum „ ab Oriente , & mare magnum , in cujus littore Cæsarea , Joppe ; Ascalon , & Gaza sitæ sunt . Tunc veniet „ usque ad summitatem montis ejus , hoc est montanæ „ provinciæ , idest , verticem montis Oliveti , qui „ inclytus vocatur: quia ex eo Dominus atque Salvator „ ascendit ad Patrem , & nullus Antichristo poterit auxiliari „ contra se Domino sæviente . Et asserunt ibi „ Antichristum esse periturum , unde Dominus ascendit ad „ cælos ... Quod autem Antichristus veniat usque ad „ summitatem montis sancti , & inclyti & ibi pereat : Isaias „ plenius loquitur: Præcipitabit, inquit, Dominus in monte „ sancto faciem dominatoris tenebrarum super omnes „ gentes , & eum qui dominatur cunctis populis , & „ actionem quæ uncta est contra universas nationes „ . Deinde quod capite sequenti prosequens Angelus idem „ argumentum de fine mundi in quo Antichristus futurus „ est: ita vaticinatur:

Verf. 1. *In tempore autem illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui: & veniet tempus* (In Hebræo additur *angustiæ*) *quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse ceperunt usque ad tempus illud &c. Michael princeps magnus consurget in prælium contra regem Aquilonis, seu Antichristum, ut fideles adversus illius tyrannidem tueatur. Neque enim hic sermonem de alio quam Antichristo esse liquet, ex subjun-cta mox resurrectione mortuorum, quæ in tempora Antichristi solum quadrat. Et veniet tempus, angustiæ quale non fuit, ab eo &c. erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi Matth. 24. v. 21.*

Et multi de his qui dormiunt in terræ pulvere evigilabunt, alii in vitam æternam, alii in opprobrium &c. Quæ verba nonnisi de fine mundi, quando Antichristus venturus est, & universali judicio, intelligi poterunt.

Similitudo etiam Antiochi & Antichristi facit ut credamus non abs re Angelum sub Antiochi persona Antichristum præmonstrare voluisse. Primum ex humi-
li utriusque conditione. Unus enim Epiphanes videlicet ex obside absque ullo regnandi jure, omnemque popu-
larem affectans morem usque ad contemptum regiæ di-
gnitatis ut ex *Polib. lib. 26.* dolis & malis artibus ad re-
gni apicem evehctus est. Alter Antichristus nempe de-
modica gente, ut inquit S. Hieronymus, turpiter nasciturus,
consilio fraudulento, atque simulato circumveniet omnes,
ut regem se creent. Præterea Antiochus initio maximam
erga omnes simulavit clementiam, quo Imperium obtineret:
talis quoque erit Antichristus, magnus videlicet hypocri-
ta, ut loquitur S. Hippol. in *l. de consummat. Sæculi*,
ubi & alios Antichristi characteres recenset ex suæ æta-
tis, ut par est existimare, Christianorum sensu.